

Małgorzata Okręglika

Inwestycje małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce oraz źródła ich finansowania w 2011 roku

Ekonomiczne Problemy Usług nr 80, 200-210

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MAŁGORZATA OKRĘGLICKA

Politechnika Częstochowska

INWESTYCJE MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW W POLSCE ORAZ ŹRÓDŁA ICH FINANSOWANIA W 2011 ROKU

Wprowadzenie

Efektywne inwestowanie to nie tylko podstawowy warunek rozwoju przedsiębiorstwa, ale nawet jego codziennego funkcjonowania w warunkach silnej konkurencji. Dla całej gospodarki inwestycje przedsiębiorstw to z kolei jeden z elementów koniecznych do utrzymania korzystnej koniunktury gospodarczej. Działalność inwestycyjna, aby miała sens, musi być prowadzona w sposób racjonalny, kiedy nakłady i efekty inwestycji zostaną poprawnie wyodrębnione i oszacowane. Wymaga to dokonywania wielostronnej analizy, która uwzględnia zarówno rachunek efektywności finansowej, jak i ocenę opisową. „Potrzeba oceny opisowej wynika przede wszystkim z niemierzalności niektórych zjawisk związanych z przedsięwzięciem”¹. Nieuwzględnienie tychże zjawisk w rachunku efektywności stanowi istotny element ryzyka inwestycyjnego. Wprawdzie „z inwestowaniem nieodłącznie wiąże się ponoszenie ryzyka; przyszłość jest niepewna, przeto przyszłe korzyści mogą wystąpić, ale nie muszą”². Jednak ponoszenie nadmiernego ryzyka, wynikającego z braku umiejętności oceny efektywności wydaje się nieuzasadnione.

Małe i średnie przedsiębiorstwa to jednostki odgrywające szczególną rolę w krajach wysokorozwiniętych. Stanowią one kwintesencję przedsiębiorczości rozumianej jako „sposób myślenia i proces mający na celu stworzenie nowych form działalności gospodarczej oraz rozwój tych już istniejących z włączeniem umiejętności podejmowania ryzyka”³. Przedsiębiorca odgrywa w nich tradycyjną rolę osoby budującej i prowadzącej biznes, ale coraz częściej podkreśla się tu znaczenie jego roli, zdefiniowanej wyjściowo przez J.A. Schumpetera jako innowatora, który wprowadza nowe produkty, procesy, rozwiąza-

¹ *Ocena efektywności inwestycji*, red. S. Wrzosek, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2008, s. 11.

² K. Jajuga, T. Jajuga, *Inwestycje. Instrumenty finansowe. Ryzyko finansowe. Inżynieria finansowa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998, s. 7.

³ B. Mikołajczyk, T. Rynkowski, *Wokół przedsiębiorczości i innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw*, w: *Finansowe uwarunkowania konkurencyjności przedsiębiorstw*, red. B. Mikołajczyk, Difin, Warszawa 2006, s. 207.

nia organizacyjne itd.⁴, które są odpowiedzią na wymagania rynku, a nawet ich wyprzedzeniem. Innowacyjność i elastyczność drobnych przedsiębiorców, a także fakt, iż „małe i średnie przedsiębiorstwa wpływają niezwykle korzystnie na dynamikę rozwoju gospodarczego, pozwalają zmniejszać bezrobocie, uzupełniają rynek w zakresie produkcji towarów i świadczenia usług, ożywiają gospodarkę lokalną”⁵, powodują, że ich rozwój powinien stanowić jeden z priorytetów polityki ekonomicznej państwa. Cechy te przekonują, iż stanowią one szansę dla rozwoju gospodarki, a „ich słabość wynikająca z małych rozmiarów może przekształcić się w siłę, gdy ułatwia szybkie dostosowywanie się do zachodzących zmian i osiągnięcie wysokiej specjalizacji, a więc może gwarantować kreowanie nowej wartości”⁶.

Celem niniejszego artykułu jest analiza wybranych aspektów działalności inwestycyjnej małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w 2011 roku. Analiza i wnioskowanie opierają się na wynikach badań własnych autorki przeprowadzonych na grupie 400 przedsiębiorstw z województwa małopolskiego w I kwartale 2011 roku.

1. Charakterystyka inwestycji sektora przedsiębiorstw w Polsce

Analiza działalności inwestycyjnej przedsiębiorstw jest trudnym obszarem badawczym, zwłaszcza kiedy chodzi o najmniejsze podmioty. Wiarygodne dane liczbowe pochodzące ze statystyki publicznej pomijają często grupę małych firm, o zatrudnieniu do 49 pracowników włącznie, a przecież sektor małych i średnich przedsiębiorstw to dominująca liczbowo grupa podmiotów gospodarczych w Polsce (ponad 99%). Wytwarza on niemal połowę PKB (46,9% w 2008 r.) oraz zatrudnia 69,7% pracowników sektora przedsiębiorstw⁷. Pomijanie w analizach znacznej części przedsiębiorstw z tej grupy stanowi poważny mankament prowadzonych badań.

Do podstawowych wielkości, które charakteryzują analizowany obszar, zaliczamy poziom inwestycji w gospodarce narodowej. Na podstawie badań NBP z 2010 roku można stwierdzić, że podobnie jak w roku poprzednim zanotowano niewielki (1,2%) spadek inwestycji w gospodarce narodowej, co skutkowało następnie obniżeniem tempa wzrostu PKB o 0,2%. Siła niekorzystnego wpływu inwestycji na tempo rozwoju gospodarczego Polski jest analogiczna jak w 2009 roku, w którym poziom inwestycji obniżył się o 1,1%. Spadek nakładów na środki trwale skutkowało również dalszym zmniejszeniem stopy inwestycji (o 1,6%), która w 2010 r. wyniosła 19,5%. Pomimo tego poziom stopy inwestycji w Polsce

⁴ I. Hashi, B.A. Krasnigi, *Entrepreneurship and SME growth: evidence from advanced and laggard transition economies*, „International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research” 2011, Vol. 17, No. 5, s. 458.

⁵ *Zarządzanie małym i średnim przedsiębiorstwem*, red. M. Strużycki, Difin, Warszawa 2002, s. 20.

⁶ A. Sosnowska, *Czynniki kształtujące konkurencyjność i innowacyjność małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce po roku 2004*, w: *Drogi do sukcesu polskich małych i średnich przedsiębiorstw*, red. A. Sosnowska, S. Łobejko, SGH, Warszawa 2008, s. 15.

⁷ *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2008–2009*, PARP, Warszawa 2010, s. 28, 40.

jest nadal wyższy niż w krajach Unii Europejskiej⁸. Tendencja ta jest kontynuowana w 2011 roku. Analizy wykazują wprawdzie po dwóch kwartałach spadku aktywności inwestycyjnej pewien wzrost optymizmu inwestorów w III kwartale (przy niewielkim pogorszeniu w relacji rocznej), jednak poprawa aktywności inwestycyjnej nie objęła małych i średnich przedsiębiorstw, które najwyraźniej przyjęły pozycję wyczekującą⁹.

Działalność inwestycyjna małych i średnich przedsiębiorstw była i jest silnie zróżnicowana regionalnie. W 2008 roku największy udział w nakładach inwestycyjnych miało województwo mazowieckie – 22,7%, następnie województwo śląskie – 11,4% oraz wielkopolskie – 9,1%. Z kolei najmniejszy udział w nakładach inwestycyjnych przedsiębiorstw zanotowano w województwie opolskim – 2,1% i świętokrzyskim 2,4%. Jednym z podstawowych czynników takiego stanu jest duża rozpiętość liczby podmiotów gospodarczych aktywnych na danym terenie¹⁰.

2. Charakterystyka działalności inwestycyjnej małych i średnich przedsiębiorstw w 2011 roku w świetle badań własnych

Jedną z podstawowych funkcji państwa jest funkcja stabilizacyjna, polegająca na zapewnieniu stabilnego wzrostu gospodarczego kraju w dłuższym okresie oraz niwelowaniu zakresu cyklicznych wahań koniunkturalnych. Jednym z warunków wywiązania się z tej funkcji jest odpowiednie wpływianie na poziom inwestycji przedsiębiorstw, zwłaszcza ich stymulowanie w okresach recesji. Zastosowanie odpowiednich metod i narzędzi stymulowania działalności inwestycyjnej wymaga z kolei ciągłej obserwacji i analizy tego obszaru oraz identyfikacji czynników determinujących jego rozwój.

Inwestycje stanowią zagadnienie o charakterze dynamicznym i wielopłaszczyznowym. Optymalne byłoby prowadzenie analizy inwestycji przedsiębiorstw w zespołach interdyscyplinarnych, gromadzących badaczy z różnych specjalności, co zapewniłoby szerokie spojrzenie na ten obszar badawczy. Tymczasem obecnie mamy do czynienia z dużym rozproszeniem problematyki inwestycyjnej w polskiej literaturze, a przedstawiane badania mają najczęściej charakter fragmentaryczny¹¹. Badania cząstkowe z pewnością mają znaczną wartość poznawczą, są jednak trudne do porównania i tworzenia uogólnień, co w przypadku inwestycji byłoby szczególnie przydatne.

Wnioskowanie w niniejszym artykule opiera się na wynikach badań własnych autorki, dotyczących działalności inwestycyjnej małych i średnich przedsiębiorstw. Badania miały

⁸ *Ocena kondycji ekonomicznej sektora przedsiębiorstw niefinansowych w 2010 roku w świetle danych F-01/I-01*, NBP, Warszawa 2011, s. 25–26.

⁹ *Informacja o kondycji sektora przedsiębiorstw ze szczególnym uwzględnieniem stanu koniunktury w III kw. 2011 oraz prognoz koniunktury na IV kw. 2011*, NBP, Warszawa 2011, s. 21–22.

¹⁰ *Analiza zróżnicowania regionalnego aktywności inwestycyjnej sektora MSP ze szczególnym uwzględnieniem działalności innowacyjnej*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2010, s. 28.

¹¹ H. Towarnicka, *Inwestycje rzeczowe przedsiębiorstwa w warunkach ryzyka. Problemy badawcze, w: Ryzyko w działalności inwestycyjnej – aspekty teoretyczne i praktyczne*, t. I, red. H. Henzel, AE w Katowicach, Katowice 2009, s. 211–216.

charakter ankietowy i zostały przeprowadzone w pierwszym kwartale 2011 roku na terenie województwa małopolskiego. Grupa badanych przedsiębiorstw obejmowała 400 podmiotów, wyodrębnionych według 2 kryteriów: liczby zatrudnionych, tj. do 249 pracowników łącznie, oraz okresu funkcjonowania na rynku, tj. powyżej 1 roku. Drugie kryterium miało na celu odniesienie się wyłącznie do typowych inwestycji rozwojowych i eliminację opinii związanych z inwestycjami początkowymi, tj. związanymi z rozruchem przedsiębiorstwa. Szczegółową charakterystykę grupy badawczej przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1

Charakterystyka grupy przedsiębiorstw poddanych badaniom

Liczba zatrudnienia	Udział (%)	Okres funkcjonowania	Udział (%)
0 zatrudnionych (samozatrudnienie)	20,3	Do 1 roku	0
1–9 zatrudnionych (mikro)	53,3	1–5 lat	28,5
10–49 zatrudnionych (małe)	18,3	6–10 lat	24,8
50–249 zatrudnionych (średnie)	8,3	Powyżej 10 lat	46,8

Źródło: badania własne.

Wśród ankietowanych przedsiębiorstw panuje dominujące przekonanie, że kryzys gospodarczy wciąż trwa. Na początku 2011 roku tylko 12,8% firm uznawało, że kryzys w Polsce już minął, przeciwnego zdania było aż 57,0% ankietowanych (pozostali nie mieli zdania). Opinie te wiązały się zapewne z oceną własnej sytuacji finansowej, ewentualnie sytuacji podmiotów współpracujących czy konkurujących. Mimo iż przedsiębiorcy rzadko oceniali swoją kondycję finansową jako bardzo dobrą (8,5%), to można stwierdzić, że sektor przedsiębiorstw przechodzi okres spowolnienia gospodarczego w Polsce stosunkowo łagodnie. Wśród ankietowanych 44,8% oceniło swoją sytuację jako przeciętną, a 38,3% jako dobrą. Na złą sytuację skarżyło się 7,3%, a na bardzo złą zaledwie 1,3% ankietowanych, co jak na „warunki kryzysowe” jest stosunkowo korzystnym wynikiem. Opinie przedsiębiorców odnośnie do niekorzystnej sytuacji gospodarczej potwierdza również deklaracja 76,1% z nich, iż nie planują oni zwiększać zatrudnienia w 2011 roku. Brak symptomów poprawy sytuacji na rynku nie sprzyja podejmowaniu decyzji o dodatkowym zatrudnieniu, zwłaszcza przy obecnych, sztywnych rozwiązaniach w zakresie prawa pracy.

Mimo stosunkowo dobrej kondycji ogólnej ankietowanych przedsiębiorstw znacznie gorzej prezentowała się ich sytuacja w obszarze inwestycyjnym. Jak wskazują dane zawarte w tabeli 2 znaczna część małych i średnich przedsiębiorstw została zmuszona przez sytuację w otoczeniu do ograniczenia inwestycji w ostatnich 2 latach (69,3%), a 8,0% firm całkowicie je wstrzymało. Jedynie 22,8% przedsiębiorstw realizowało działalność inwestycyjną według pierwotnych założeń. Taka reakcja wydaje się w pełni uzasadniona, zważywszy że spadek poziomu inwestycji przedsiębiorstw jest jedną z wielkości, które jako pierwsze sygnalizują niekorzystne zmiany koniunktury gospodarczej.

Tabela 2

Wpływ dekonunktury gospodarczej w Polsce na inwestycje małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2009–2010

Wyszczególnienie	Udział (%)
Całkowicie zahamowała inwestycje	8,0
Ograniczyła inwestycje w znacznym stopniu	23,8
Ograniczyła inwestycje w umiarkowanym stopniu	45,5
Nie ograniczyła inwestycji	22,8

Źródło: badania własne.

Analizując strukturę przedmiotową środków trwałych, będących przedmiotem inwestycji analizowanych przedsiębiorstw, widać, że największy udział widoczny był w przypadku maszyn i urządzeń, środków transportu drogowego oraz sprzętu komputerowego. Pozytywna tendencja znacznego inwestowania w IT, podkreślająca rosnącą informatyzację małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, nie znalazła odzwierciedlenia w postaci inwestycji w wartości niematerialne i prawne, do których należy m.in. oprogramowanie komputerowe. Można to interpretować jako ograniczone korzystanie z najnowszego oprogramowania, ale również jako dowód na wykorzystywanie nielegalnego oprogramowania, co wciąż jest częstą praktyką w Polsce.

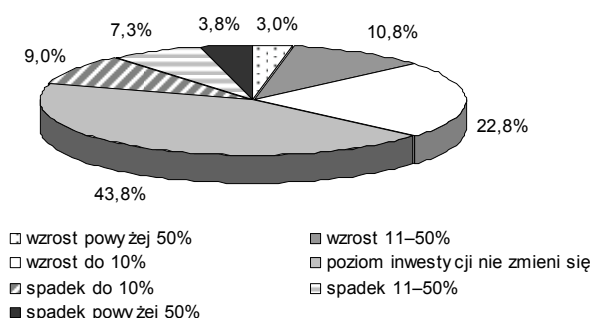
Tabela 3

Środki trwałe będące przedmiotem inwestycji przedsiębiorstw w 2010 roku

Wyszczególnienie	Udział (%)
Sprzęt komputerowy	33,5
Maszyny i urządzenia	32,8
Środki transportu drogowego	30,3
Nieruchomości	6,5
Wartości niematerialne i prawne	4,8
Inne	20,5
Przedsiębiorstwo nie inwestowało	17,5

Źródło: badania własne.

Wypowiadając się o swoich planach inwestycyjnych, przedsiębiorcy deklarowali chęć wzmożenia działalności inwestycyjnej lub przynajmniej kontynuowania jej na dotychczasowym poziomie (por. rys. 1), jednak widoczna była pewna rezerwa w podejściu do dalszego inwestowania – można ją wiązać z brakiem wyraźnych symptomów ożywienia gospodarczego, które zwiększyłyby optymizm inwestorów.

Rysunek 1. Zmiany w nakładach inwestycyjnych w 2011 roku w relacji do 2010 roku

Źródło: badania własne.

Małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce tradycyjnie preferują wykorzystanie środków własnych w celu sfinansowania inwestycji¹². Ta prawidłowość jest widoczna również w wynikach niniejszych badań. Jak wskazują dane w tabeli 4, ankietowani prezentują postawy zachowawcze, wyrażając niechęć wobec zewnętrznego zadłużania się. Jedynie 14,8% firm ma zamiar oprzeć się na kapitale obcym, realizując inwestycje rzeczowe w 2011 roku.

Tabela 4

Przewidywane źródła finansowania inwestycji przedsiębiorstw w 2011 roku

Wyszczególnienie	Udział (%)
Wyłącznie ze środków własnych	39,8
W większości ze środków własnych, a reszta ze środków obcych	22,5
W większości ze środków obcych, a reszta ze środków własnych	11,5
Wyłącznie ze środków obcych	3,3
Firma nie będzie inwestowała	23,0

Źródło: badania własne.

Opieranie się w znacznym stopniu na kapitale własnym przynosi z jednej strony stabilność finansową przedsiębiorstwa, ale z drugiej strony ogranicza możliwości rozwojowe, wydłużając okres realizacji inwestycji i obniżając ich skalę (możliwą do zrealizowania). Przeprowadzone badania wskazują, że małe i średnie przedsiębiorstwa wprawdzie deklarują chęć inwestowania, jednak zazwyczaj na małą skalę. W 2011 roku zaledwie 8,6% firm

¹² Por. W. Orłowski, R. Pasternak, K. Flaht, D. Szubert, *Procesy inwestycyjne i strategie przedsiębiorstw w czasach kryzysu*, PARP, Warszawa 2010, s. 62; M. Idzik, *Wybrane problemy finansowania przedsiębiorstw mikro, małych i średnich. Tworzenie i zarządzanie*, w: *Uwarunkowania rynkowe rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw – Mikrofirma 2011*, red. A. Bielawska, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 638, Szczecin 2011, s. 93 i n.

przewiduje inwestycje rzeczowe o wartości powyżej 100 000 zł (por. tab. 5). Większość podmiotów planuje zainwestować w 2011 roku nie więcej niż 50 000 zł, za co można pozyskać jedynie „drobne” środki trwałe lub przedmioty używane.

Tabela 5

Planowana wysokość środków przeznaczonych na inwestycje w 2011 roku

Wyszczególnienie	Udział (%)
Powyżej 500 000 zł	2,8
Od 100 001 do 500 000 zł	5,8
Od 50 001 do 100 000 zł	7,3
Od 10 001 do 50 000 zł	23,3
Od 1001 do 10 000 zł	27,5
Do 1000 zł	6,5
Nie planujemy przeznaczać żadnych środków	27,5

Źródło: badania własne.

Najpopularniejszym w Polsce obcym źródłem finansowania inwestycji jest kredyt bankowy, który brało pod uwagę 30,5% ankietowanych przedsiębiorców (por. tab. 6). Stosunkowo chętnie wskazywano również na leasing, który jest coraz lepiej znaną alternatywą dla kredytu. Z kolei 15% podmiotów chciałoby skorzystać z dotacji unijnych, które niejednokrotnie przeznaczone są w latach 2007–2013 właśnie na dofinansowanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Niestety, praktyka wskazuje, że przedsiębiorstwa te stosunkowo rzadko zdobywają środki z Unii Europejskiej. Tylko 17,5% z nich pozyskało dotacje w ostatnich 5 latach, z czego tylko 3,0% na więcej niż jeden projekt.

Tabela 6

Preferowane rodzaje kapitału obcego na działalność inwestycyjną w 2011 roku

Wyszczególnienie	Udział (%)
Kredyt bankowy	30,5
Leasing	17,3
Dotacje z Unii Europejskiej	15,0
Pożyczki i dotacje krajowe	2,8
Pożyczki prywatne	8,8
Kapitał wysokiego ryzyka	0,3

Źródło: badania własne.

Należy przypomnieć, że jednym z głównych źródeł finansowania przedsiębiorczości w Polsce jest kredyt kupiecki. Aczkolwiek powinno być to źródło kapitału obrotowego,

praktyka wskazuje, że przedsiębiorcy finansują w ten sposób również inwestycje rzeczowe, a dodatkowo najmniejsze podmioty w ogóle nie traktują kredytu dostawcy jako zadłużenia, co w pewien sposób zniekształca przedstawianą strukturę źródeł finansowania.

Analizując obszar działalności inwestycyjnej małych i średnich przedsiębiorstw, można stwierdzić, że istotną staje się identyfikacja czynników determinujących wzrost inwestycji. W przeprowadzonych badaniach ankietowani przedsiębiorcy wskazywali maksymalnie trzy najistotniejsze czynniki, które zachęciłyby ich do podjęcia inwestycji rzeczowych. Ogólnie można stwierdzić, że przeważają obecnie czynniki o charakterze koniunkturalnym. Przedsiębiorcy z niecierpliwością wypatrują oznak ożywienia gospodarczego, np. wzrost popytu. Mimo iż popyt krajowy w Polsce można określić jako korzystny w porównaniu z innymi krajami UE, jest on wciąż niewystarczający do zachęcenia przedsiębiorców do zwiększenia inwestowania. Należy przypomnieć, że znaczną część popytu generuje obecnie sektor publiczny, a nakłady wiążą się m.in. z organizacją EURO 2012, co jest jednak wydarzeniem jednorazowym i zwiększa popyt jedynie krótkookresowo.

Analizując kolejne odpowiedzi, widać, że przedsiębiorcy w Polsce oczekują ciągle usprawnienia działań administracji, ograniczenia biurokracji, klarowniejszego i prostszego prawa podatkowego. Ograniczenia formalne i niewydolność wielu organów administracji państwowej i samorządowej to od lat jedna z głównych bolączek inwestorów.

Tabela 7

Czynniki wzrostu inwestycji przedsiębiorstw w latach 2012–2015

Wyszczególnienie	Procentowy udział wskazań
Wzrost popytu	52,8
Poprawa sytuacji gospodarczej w kraju	34,3
Mniej rygorystyczne przepisy podatkowe	22,5
Łatwiejszy dostęp do dotacji unijnych	17,3
Upadek części firm w branży	15,3
Zmniejszenie barier biurokratycznych	12,5
Rozbudowa danego segmentu rynku	10,8
Łatwiejszy dostęp do kredytów	10,0
Otwarcie na rynki zagraniczne	7,8
Pomoc finansowa uzyskana od państwa	7,0
Inne	21,3

Źródło: badania własne.

Wśród barier działalności inwestycyjnej polskich przedsiębiorstw na pierwsze miejsce wysunęła się nieprzewidywalność rynku (por. tab. 8). Przedsiębiorcy nie są pewni, co wydarzy się w najbliższej przyszłości, zważywszy chociażby na liczne doniesienia medialne z rynków europejskich i amerykańskich, przez co ograniczają inwestycje. Potwierdza się też niekorzystny wpływ sytuacji gospodarczej na rozwój przedsiębiorstw. Słaby popyt

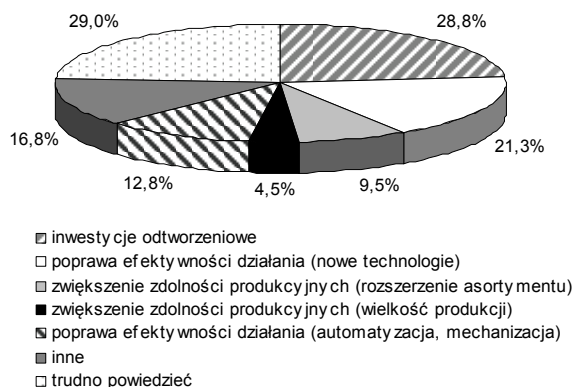
i brak wzrostu grupy odbiorców powodują obecnie stagnację, a w dłuższej perspektywie mogą doprowadzić do upadłości słabszych podmiotów. Z kolei zauważalne jest mniejsze znaczenie czynników finansowych i prawnych w ograniczaniu rozwoju przedsiębiorstw, a także dostępności czynników produkcji zarówno osobowych, jak i materialnych.

Tabela 8

Główne bariery inwestycyjne dla małych i średnich przedsiębiorstw

Wyszczególnienie	Procentowy udział wskazań
Nieprzewidywalność rynku	35,8
Mały popyt na rynku	25,8
Brak dopływu nowych klientów	25,3
Wysokie ryzyko inwestowania	18,8
Ogólnie silna, nadmierna konkurencja	18,3
Nieuczciwa konkurencja	18,0
Zbyt długi okres zwrotu	17,5
Zmienne preferencje konsumentów	17,5
Opóźnione lub wstrzymane płatności ze strony klientów	15,3
Brak pracowników o odpowiednich kwalifikacjach	6,8
Częste zmiany koniunktury gospodarczej	6,5
Nieuczciwe, „ustawione” przetargi	5,3
Niestabilność regulacji prawnych	5,0
Niestabilne kursy walut	4,3
Trudności w uzyskaniu kredytów	3,5
Brak lub wysokie koszty pozyskania surowca do produkcji	2,3
Inne	12,0

Źródło: badania własne.

Rysunek 2. Cele inwestycyjne badanych firm w latach 2012–2013

Źródło: badania własne.

Polski sektor małych i średnich przedsiębiorstw planuje oczywiście kontynuację działalności inwestycyjnej w kolejnych latach, która nie może być przecież całkowicie wyeliminowana, a jedynie zwiększana lub zmniejszana. Wśród badanych firm 28,8% ma zamiar skupić się na inwestycjach o charakterze odtworzeniowym (por. rys. 2). Znaczna część firm zauważyła też konieczność poprawy efektywności działania bądź to poprzez wprowadzanie nowych technologii, bądź poprzez automatyzację i mechanizację produkcji. Znacznie rzadziej przedsiębiorcy nastawiają się na rozszerzenie produkcji (14,0%), co łączy się z poprzednimi opiniami dotyczącymi ograniczonego popytu na dobra i usługi w Polsce.

Wyniki przeprowadzonych badań ankietowych wyraźnie podkreślają negatywny wpływ dekonjunktury gospodarczej na działalność inwestycyjną sektora małych i średnich przedsiębiorstw, co podkreśla konieczność podjęcia działań o charakterze makroekonomicznym, które zniwelowałyby chociaż częściowo istniejące bariery.

Podsumowanie

Stymulowanie inwestycji w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw jest działaniem koniecznym, jeżeli planuje się przezwyciężenie dekonjunktury gospodarczej i rozpoczęcie okresu intensywnego wzrostu. Aby możliwa była intensyfikacja działalności inwestycyjnej w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw, konieczny jest stały monitoring tego zakresu działania, analiza szans i zagrożeń, a także wewnętrznych uwarunkowań podejmowania inwestycji. Optymalnym rozwiązaniem byłoby tu przygotowywanie cyklicznych i interdyscyplinarnych badań działalności inwestycyjnej, które stwarzałyby podstawę podjęcia określonych działań o charakterze makroekonomicznym.

Badania przeprowadzone przez autorkę na grupie małych i średnich przedsiębiorstw przekonują o silnym, negatywnym wpływie obecnej sytuacji gospodarczej w Polsce na działalność inwestycyjną podmiotów gospodarczych. Przedsiębiorcy szczególnie obawiają się braku zamówień od kontrahentów oraz nieprzewidywalności rynku. W znacznie mniejszym stopniu zwracają natomiast uwagę na inne bariery inwestycyjne, wśród których można wymienić chociażby dostęp do finansowania zewnętrznego, stanowiący nieprzerwanie od wielu lat problem dla drobnych przedsiębiorców.

Z uwagi na istotność inwestowania w sektorze przedsiębiorstw i jego znaczenie ogólnogospodarcze celowe wydaje się przyjęcie rozwiązań podatkowych oraz prawnych, które zachęciłyby inwestorów do działania. Trudno bowiem liczyć na wyraźną poprawę koniunktury w Polsce i Unii Europejskiej w następnych miesiącach.

**INVESTMENTS OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES IN POLAND
AND SOURCES OF THEIR FINANCING IN 2011****Summary**

Investments of enterprises, particularly small and medium-sized ones, determine not only the dynamics of their development, but also have a significant influence on the economic development of the whole country. Nowadays, investment activity of enterprises is limited, mainly as a result of unfavourable economic situation. Small and medium-sized enterprises carry out material investments, but at a small scale and the investments are financed mainly from own resources. It is not caused by lack of access to foreign capital, but results from reluctance to run up a debt in the situation of high economic uncertainty. The aim of this paper is to analyze selected aspects of investment activity of small and medium-sized enterprises in Poland in 2011. The conclusions are based on the results of the author's own research.

Translated by Małgorzata Okręglika